

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖАНРУ ЛІТЕРАТУРНОЇ РЕЦЕНЗІЇ В МАСМЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

У статті визначено особливості розвитку жанру літературної рецензії в сучасній українській газетній періодиці. На прикладах продемонстровані трансформації в системі жанротвірних ознак даного типу текстів.

Ключові слова: рецензія, аналітичні жанри періодики, жанротвірні фактори, трансформації жанру.

Літературна рецензія – один із найбільш „проблемних” аналітичних жанрів в сучасному масмедійному просторі України. По-перше, сумнівним видається навіть факт її існування. В.Здорова, наприклад, небезпідставно стверджує: „літературної критики у повноцінному значенні цього слова в Україні немає, бо вона відсутня у загальнополітичній, масовій періодиці” [3, ст. 205], а досить кваліфіковані рецензії та огляди, що з’являються – таки в спеціалізованих виданнях, ситуацію виправити не можуть. Письменник М.Рябчук, на якого покликається в своїй роботі В.Здорова, більш категоричний у своїх висновках. У „газетній” іпостасі, вважає він, літературна критика в Україні ніколи й не існувала. Редакції не відстежували і не відстежують „з дня на день книжкових новинок із тією самою ретельністю, що й події в парламенті чи на футбольних полях... Без цього повсякденного, суто інформаційного рівня літературна критика приречена на геттоїзацію в „товстих журналах”, на ізольоване існування у межах касти самих літераторів і літературознавців” [5, ст. 26].

Друга проблема, пов’язана з побутуванням літературної рецензії на шпальтах українських газет, може бути означена як „вихід за межі жанру”. Підзаголовки на кшталт „Нотатки...”, „Роздуми...”, „Над прочитаним” свідчать на користь свідомої відмови більшості авторів від аналітики, глибинного аналізу рецензованого твору.

Нарешті, на критику заслуговує якість рецензій, що – хоч і не у великій кількості – все ж таки представлено на шпальтах „Літературної України”, „України молоді”, „Дня”, „Дзеркала тижня” та ін. На жаль, наспіх „спечені” тексти аж ніяк не викликають „культурного драйву” в тих, „хто хоч трохи тямить у літературі”.

Метою даної статті є визначення основних тенденцій розвитку жанру літературної рецензії в сучасній газетній періодиці України, окреслення можливих причин і наслідків трансформації базової жанрової моделі такого типу текстів.

Трансформації жанрової структури періодичного друку на сьогоднішній день ґрунтовно розглядаються в роботах українських і російських вчених. Багато уваги приділяють цій проблемі В.Здорова, М.Тимошик, С.Денисова, М.Василенко, О.Тертичний, Ю.Кравченко, С.Савчук та ін.

Серед основних трансформацій у структурі жанрів газетно-журнальної періодики дослідники називають такі: 1) виникнення нових жанрів (експеримент, рейтинг, анкета) [8; 6]; 2) мораторій на певні популярні колись жанри (огляд преси, нарис, фейлетон) [3]; 3) розширення жанрової палітри періодики за рахунок появи нових інформаційно-аналітичних і інформаційно-публіцистичних, аналітично-публіцистичних жанрових моделей (міні-рецензія, міні-огляд, міні-порада, міні-історія, бліц-портрет) [8]; 4) виникнення найбільш стійких комбінацій жанрових форм у межах одного тексту, наприклад: „інтерв’ю портретний нарис”, „інтерв’ю-рецензія”, „інтерв’ю-коментар”, „замітка анонс” [6]; 5) посилення діалогічних жанрів [3].

У межах конкретних жанрових моделей – за твердженнями більшості дослідників – кардинальні зміни відбулися за рахунок 1) зміцнення інформаційної та фактографічної основи ЗМІ [9; 3]; 2) зменшення обсягів публікацій [6]; 3) загальної тенденції до лаконізму в засобах вираження [3]; 4) стандартизації засобів вираження [6]; 5) використання аналітичного пафосу [3], який дедалі більше поширюється й на інформаційні жанри [1]; 6)

посилення особистісного, авторського начала [6], і як результат – есеїстичних тенденцій [3]; 7) тотального релятивізму, відсутності конструктиву: у більшості випадків позиція автора заміщується іронією, що аж ніяк не сприяє підвищенню авторитету журналістики в суспільстві [1].

Трансформації структури жанрів у журналістиці пов'язані, перш за все, з об'єктивними змінами в предметі, меті й методах відображення. Нові життєві реалії, історичні, суспільні, соціально-політичні зрушення, зміни мовних смаків вимагають оновлення предмету та способів відображення дійсності. Окрім того, журналіст у своїй діяльності й творчості на сьогодні ставить перед собою дещо інші завдання. Свідченням того є розвиток розважальної й н'юсмейкерської журналістики [9]: „журналісти, котрі мали б виховувати і пробуджувати духовність, настільки \"зрідлилися\" з масою, що фактично оперують тим же понятійним апаратом, що й читачі”. Бурхливий розвирок теле- і електронних засобів масового інформування призводить до того, що газета поступається своїми можливостями в інформативності на користь аналітики [3]. У методах відзначається більш активне використання гіпотетичних, соціологічних методів, до того ж активно застосовуються методи художньої фантазії, припущення [9].

Зрушення в жанровій частині зумовлюються також низкою і суб'єктивних чинників. „Спробуймо, наприклад, – пише В.Здорова, – зіставити жанрові модифікації статті публіцистів „Дзеркала тижня” чи „Дня” із статтями авторів, скажімо, „України молоді”... Йдеться не про відмінність політичних підходів, а про поетику, внутрішню структуру, композицію, спосіб аргументації” [3, ст. 148]. Отже, жанр як відтворення цілком визначених тематичних, композиційних і стилістичних ознак у певних типах текстів все ж таки надзвичайно залежний від можливості авторської творчої самореалізації, авторської жанротворчості. Особливо актуальною ця теза виглядає нині, коли „в друкованих ЗМІ України спостерігаємо появу аналітичних статей, що вражають не стільки глибиною проникнення у проблему, а величезним прагненням журналістів самореалізуватися, інтелектуально та емоційно вивільнитися” [1]. Окрім того, безсумнівно, даються взнаки такі соціальні фактори, як політична заангажованість, економічна залежність та знижений загальноосвітній рівень українських журналістів [1].

У сучасній періодиці місце й особливості жанру літературної рецензії багато в чому обумовлюються усіма зазначеними вище факторами трансформації загальної жанрової структури періодичного друку. Однак вчені виявляють і низку специфічних для цього жанру тенденцій розвитку.

У своєму „класичному” варіанті на тематичному рівні рецензія передбачає розбір творів мистецтва з елементами аналізу, коментування, аргументованого оцінювання та висновками щодо значимості рецензованого твору. У композиційному плані важливими для цього типу текстів є такі структурно-змістові компоненти, як-от: опис предмету аналізу, формулювання основної тези, коротка характеристика об'єкту аналізу, позитивна оцінка теми, змісту, засобів створення аналізованого об'єкта, опис недоліків, формулювання висновків. Мова рецензії передбачає реалізацією книжних стилів із відповідним набором нейтральних і маркованих мовних засобів.

На сьогоднішній день у традиційній жанровій моделі рецензії фіксуються такі зміни: 1) текст містить не систему аргументації, а окремі емоційні „докази”; відзначається високий ступінь креативності автора, свобода в представленні власної думки й вираженні оцінок; у цьому випадку починають домінувати жанрові ознаки публіцистичних текстів, зокрема есе; 2) доволі часто порушується композиція, вилучаються такі структурно-змістові компоненти, як основна теза, оцінка об'єкта, характеристика переваг і недоліків твору тощо; рецензія починає демонструвати свою наближеність до жанрів анотації чи відгуку; 3) дедалі помітнішою стає „нова фактура мовлення” [4, ст. 389]: частіше використовується все розмаїття стилістичних ресурсів мови, в тому числі й нелітературні засоби.

Подібна криза літературної критики частково зумовлена зовнішніми факторами, як-от: зменшення накладів видань художньої літератури, збільшення загального потоку

літератури низької якості – адже письменником і видавцем нині може стати будь-хто. Глибинні ж причини криються в конфлікті письменників, літературних критиків зі своїм читачем, інакше кажучи – споживачем. Пересічний громадянин отримує з газет недостатню й неякісну інформацію щодо сучасного розвитку літературного процесу, але, цілком ймовірно, саме він і виступає каталізатором цього процесу. У літературознавстві проблема „читачівства” аналізується вже давно і досить глибоко. Так, Г.Сивокінь зазначає: „Присутність літератури в духовному житті конкретних людей часто гіпотетична, прийняття чи неприйняття, часто одверта байдужість до неї з боку тих, хто нею мав би послуговуватись, – це складні феномени... Останнім часом виразно означилася анемічність чи й просто немічність літературної критики, причини якої найлегше пояснити виразним збайдужінням до літератури, до мистецьких проблем взагалі з боку колишнього надійного „замовника”, так званого масового читача, або міфічно трактованого народу. Отже, зі своїми клопатами літературі начеб ні до кого апелювати, що створює додаткові напруги” [7, ст. 42-43].

Потребує пояснення також проблема зниження рівня аналітичності в рецензії та як наслідок – асимілювання її в суміжних групах інформаційних і художньо-публіцистичних жанрів. У першу чергу це може бути пов’язано з виникненням певного „плюралізму” в оцінці літературних явищ. Поняття літературного канону тепер не є актуальним. У більшості праць з теорії журналістики ця тенденція сприймається як цілком позитивна. Її пов’язують лише з занепадом доктрин соцреалізму. Але ж будь-який канон у літературі й мистецтві має цілком визначену не лише деструктивну, але й конструктивну функцію. Літературний процес – це постійне чергування форм сприймання і опору: ствердження і становлення канону обов’язково змінюється деструкцією, яка, у свою чергу, знову ж таки призводить до утвердження нових догм у сфері продукування й сприйняття художнього тексту. Г.Сивокінь, спираючись на висновки таких відомих літературознавців, як Ю.Тинянов, В.Шкловський, пише: „Легше легшого сказати, що тепер у підході до літературних явищ, в оцінці їх пануватиме плюралізм. Однак він, плюралізм, – усе одно що демократія там, де до неї не готові... Ясна річ, для історії літератури це аж ніяк не вихід, не метод, не ум” [7, ст. 44].

Як бачимо, питання трансформації жанру літературної рецензії пов’язане з цілою низкою проблем в історії розвитку суспільства в цілому й історії літератури зокрема. Однак літературні критики й журналісти все частіше забувають чи просто нехтують правилами сприймання друкованого тексту, а редактори просто не володіють „своєрідною схемою, за якою можна відчутти правильне чи непрофесійне використання можливостей жанру” [10]. Як доказ, наведемо приклади найпоширеніших помилок, які зустрічаються в літературних рецензіях останніх років.

Перш за все, слід відзначити наявні в текстах хиби аргументації. Автор рецензії повинен демонструвати глибину і всебічність аналізу, спиратись на певні джерела інформації, усвідомлювати наявність різних поглядів, бути неупередженим і незаангажованим. Найчастіше на практиці ці вимоги ігноруються. Так, джерела інформації зазвичай або не називаються взагалі, або ж рецензент обмежується узагальненими „Нарікають...”, „Кажуть...”, „Так уже повелося”, „я прочитав таку думку...” (*Літературна Україна*. – 6.03.2008). Завуальованість джерела інформації зазвичай породжує сумніви щодо достовірності факту чи правдивості твердження. Наприклад: „*Літературознавець має чітку позицію інтерпретатора художніх текстів, бачить себе критиком і тільки ним... Проте своє творче кредо формулює доволі скромно: „Я був і залишаюся уважним і відданим звичайним читачем Літератури”*” (*ЛУ*. – 6.03.2008). Читач не може довіряти висунутій автором тезі „бачить себе критиком і тільки ним”, навіть зважаючи на її категоричність. Переконаність автора рецензії видається безпідставною, до того ж – заперечується наведеною в наступному реченні цитатою.

Загалом цитування рецензованого тексту здійснюються в сучасних рецензіях на рівні поганого шкільного твору: журналіст намагається не проілюструвати правильність своєї тези, а радше приховати її відсутність: „*Мимоволі ховаєшся „...в себе, як у мокру глину-*

хвоц”... чи в довгий зимовий сон. Та все ж, яка рідісна втіха... коли на світ з’являється те, що „...уважливим доторком-леготом білим” прошепоче тобі вранці: „Пора прокидатись”” (ЛУ. – 6.03.2008).

Не боїться сучасний рецензент пропонувати читачеві максимально суб’єктивні та бездоказові твердження: „...дитяча література залишається справою тих, хто не знайшов собі місця в „дорослій”” (Дзеркало тижня. – 27.09.2008); „Візьмемо бодай Чуковського – тексти жахливі...” (ДТ. – 27.09.2008); «казкова» мова героїв сповнена натяків, які аж ніяк не роблять Вінні Пуха дурнуватим персонажем, знаним нами з радянського мультфільму (ДТ. – 01.12. 2007); „він змінив читацьке уявлення про критику як нецікаву і нудну есеїстику” (ЛУ. – 6.03.2008). Цілком зрозуміло, що „жахливий” Чуковський, „дурнуватий” Вінні Пух і „нудна” критика – суб’єктивні домисли, які, за відсутністю обґрунтування, повинні залишатись на совісті авторів рецензій, а не на шпальтах газет.

Сучасним літературним критикам важко вибудувати логічну послідовність своїх тверджень і таким чином уникнути суперечностей у викладі. Так, наприклад, рецензент у одному з матеріалів „Літературної України” тричі „послідовно” заперечує власні тези: „Тут ми не знайдемо таких відомих українських авторитетів, як „космополіт” Андрухович, принципова „феміністка” Забужко чи „всюдисущий” Жадан. <...> Здається, не існує в нинішній українській літературі письменника, якого б не торкалося критичне слово Євгена Барана. <...> Його не цікавить письменницька еліта... Він завжди в епіцентрі книжкових подій та літературного процесу. Повз нього не проходить майже жодне явище чи проект красного письменства” (ЛУ. – 6.03.2008).

На користь не аналітики, а риторики, пафосності, публіцистичності тексту спрацьовують доведення „від протилежного”. Наприклад, починається стаття з нарікань, всупереч яким розгортається основна теза рецензії: „сьогодні мало пишуть гарних дитячих книжок” ... а от „Іванові Андрусякові вдається...” (ДТ. – 27.09.2008).

Що стосується оціночного аспекту рецензії: журналісти й літературні критики висловлюють свою критику на адресу автора досить лаконічно, до того ж у більшості випадків – занадто толерантно, ніби виправдовуючись. Наприклад: „Єдине, що можна закинути авторові...” (ДТ. – 27.09.2008); „Як на мене, у книзі взагалі майже не прописаний момент оцінки діяльності о.Гавриїла. Зрештою, це могло й не бути завданням автора передмови” (ДТ. – 27.09.2008); „Шкода, ясна річ, що видавництво “зекономило” на гіпотетичному третьому томі... хоча логіка в тому, безперечно, є...” (http://dyskurs.narod.ru). Такий релятивізм у більшості випадків засвідчує заангажованість рецензента або ж просто його некомпетентність.

Висвітлення позитивних сторін твору теж подається надзвичайно стисло. Тези, які могли б стати основою детального аналізу і ґрунтовних висновків, „згортаються” до обсягів однієї фрази, одного речення: „Найбільше вражає в майстерності Володимира Даниленка вміння в локальному сюжеті викласти вселенську проблему, як, наприклад, у його сатиричному оповіданні, де в дитячих пристрастях сконцентровано все людське зло, яке підносить і руйнує цивілізації” (День. – 28.01.2009).

Невиправданими для жанру рецензії можна вважати також деякі стилістичні новації, а саме – використання молодіжного сленгу, жаргонів, модних слоганів, заїжджених штамів: „...десь вони в нашій дорослій уяві поруч стоять – дитинка і тваринка. Інакше кажучи, „дітки в клітці”. Інша річ, як це „спечено”” (ДТ. – 27.09.2008); „Але це, погодьтеся, неспортивно – пес він і за Полярним колом пес” (ДТ. – 27.09.2008); „Дістав тут на горіхи і Іван Франко...” (ДТ. – 27.09.2008); „Так погляд ліниво ковзає відфотошопленими личками у глянцевиx журналах...” (ДТ. – 27.09.2008); „Накропати... сценарій буде не надто важко...” (ДТ. – 27.09.2008); „...та ще багато мотивів, більш або менш заюзаних...” (ДТ. – 27.09.2008); „Письменник продовжує здирати маски з суспільства, докопуючись до першовитоків національного лузерства...” (День. – 28.01.2009); „всі ці маленькі відмінності... подані читачеві з належною повагою і незвичним для такої серйозної справи «культурним» драйвом” (ДТ. – 01.12.2008); „...всім, хто хоч трохи тямить у літературі, ясно як білий

день, що академічні видання – це основа основ...” (<http://dyskurs.narod.ru>).

В багатьох випадках стилістичні недоліки текстів рецензій зумовлені недолугими спробами авторів продемонструвати свою риторичну майстерність. Результатом цих спроб є або відчайдушне графоманство („...світу невидимого <...> Але разом із тим, переплетеного магічними паралелями з тим першим, що є його невід’ємною часткою, ніби інтерпретацією, продовженням у зовсім іншому вимірі...” (ЛУ. – 6.03.2008)), або ж доволі парадоксальні фігури мовлення, „гротескова” образність: „...вірші Євгенії – мовби розсипане скло, по якому авторка відчайдушно пританцьовує, аж приворожує до себе” (ЛУ. – 6.03.2008); „...можна було б, для ілюстрації, скласти з окремих віршів своєрідний „скелет”, але ми свідомо так не робитимемо” (ЛУ. – 6.03.2008); „не претендую... на монополію психотворчого розтину душі ні ліричного героя, ні автора” (ЛУ. – 6.03.2008); „...глибше розумієш, що таке Батьківщина, і не боїшся, що станеш порохом, прахом, бо навіть, якщо й прахом, то все одно – люблячим” (ЛУ. – 6.03.2008).

У сучасній літературній рецензії можна відзначити також низку композиційних помилок. Поданий М.Тимошиком перелік – „незавершеність попередньої думки, раптові перескакування від одного факту до іншого без так званого цементування „зв’язок”, занадто розтягнутий вступ і зовсім відсутня завершальна частина” [10] – можна продовжувати. Так, зокрема, у більшості рецензій замість досить лаконічного і змістовного вступу, де б окреслювався безпосередньо предмет аналізу, читачеві пропонується або біографія автора літературного твору, або ліричні роздуми рецензента (наприклад: „Не животінням-тінню... а тим, що таки має право називатися життям...” (ЛУ. – 6.03.2008)). Інформація про об’єкт рецензування з’являється у кращому випадку в третьому-чвертому абзацах, а інколи й наприкінці тексту („Олена теліга – на телеекрані” (ЛУ. – 6.03.2008)), причому подається ця інформація завуальовано, в контексті певних авторських асоціацій: „Назва Бучковського поетичного вибраного „При світлі Слова” якимось одразу спроектувалася на Цвєтаєвське „При світлі совісті...” (ЛУ. – 6.03.2008). Подібні структурно-змістові трансформації в бік нарису чи есе дезорієнтують читача, позбавляючи його „коду” прочитання представленого на шпальтах газети тексту.

У деяких випадках класична побудова рецензії порушується введенням низки „лейтмотивів”. Наприклад, автор неодноразово звертається до обґрунтування жанру рецензованого твору, причому ані стилем тексту, ані логікою аргументації такі повтори не вмотивовані (ЛУ. – 6.03.2008).

Отже, аналіз представлених у сучасній періодиці літературних рецензій дозволяє зробити такі висновки: 1) найбільш очевидні помилки в текстах цього типу стосуються методики викладу (хиби аргументації), композиції твору, використання „нетрадиційних” для книжного стилю засобів виразності; 2) цілком очевидним є наближеність жанру літературної рецензії до художньо-публіцистичних жанрів нарису та есе; 3) зміни в структурі жанру літературної рецензії зумовлені низкою соціальних, історико-літературних факторів, а також загальним зниженням рівня фахової підготовки журналістів, літературних критиків, редакторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко М.С. Тенденції розвитку аналітичних матеріалів у сучасній журналістиці / М.С. Василенко // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. Т. 22. – Режим доступу до ресурсу: <http://journlib.univ.kiev.ua>
2. Денисова С.П. Стилiстика газетно-журнальних текстiв . – К., 2004
3. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості / В.Й.Здоровега. – Львів, 2004.
4. Кравченко Ю.Д. Жанр рецензии и его современная трансформация / Ю.Д.Кравченко // III Международный конгресс исследователей русского языка "Русский язык: исторические судьбы и современность", Сборник тезисов, М., 2007. – С. 389
5. Рябчук М. Чому я можу не бути критиком // Критика. – 2002. - №12. – С. 26.

6. Савчук С.О. Об эволюции в системе жанров современной русской газеты / С.О.Савчук // Русский язык: исторические судьбы и современность. М., 2001. – Режим доступа до ресурсу: <http://fixed.ru/prikling/conf/stilsist3/obevowlkkfay.html>
7. Сивокінь Г.М. У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій. – К., 2006.
8. Тертычный А.А. Жанры периодической печати. – М., 2000. – 312 с.
9. Тертычный А.А. Трансформация жанровой структуры современной печати / А.А.Тертычный // Вестник Московского ун-та. Сер. 10. Журналистика. – 2002. – №2. – С.54-63.
10. Тимошик М.С. Особливості редагування текстів для газет, журналів, рекламних та інформаційних видань // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. Т. 15. – Режим доступа до ресурсу: <http://journlib.univ.kiev.ua>

Хмельовська Оксана (Київ)

АЛЮЗІЇ І ВИДИ ЇХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКАХ

У статті досліджуються алюзії і види їх трансформацій, цитування, квазіоцитування у заголовках газетних ЗМІ. Виділяються їх тематичні групи та розглядаються функції в текстах періодичних видань, вплив на читачів.

Ключові слова: алюзія, газетний заголовок, цитування, квазіоцитування, види трансформацій алюзії, відомі вислови.

Тема нашого дослідження – це алюзія і види її трансформацій, цитування, квазіоцитування у заголовках газетних ЗМІ, специфіка їх використання, вплив на читача.

Як відомо, один із найяскравіших і читабельних елементів газети – це заголовок – назва твору або його частини, що пишеться над текстом. Він має бути чітким, афористичним, містити в собі ідею статті. [2; 72]. Деколи читач не встигає прочитати всіх матеріалів, а лише проглядає заголовки. Конкуруючи за читацьку симпатію, журналісти мусять придумати дотепні, нестандартні, інколи загадкові заголовки, які б примусили людину прочитати всю статтю. Також заголовок – це «фігуративна структура, яка забезпечує продукування множинних смислів» [3; 144], що виникають на основі тих творчих імпульсів, які виштовхують зі сфери підсвідомого певний заряд «внутрішнього згорання» і часто є тим «первісним ідейно-смысловим сигналом, який настрює реципієнта на потрібне автору сприйняття інтерпретації всієї статті, а інколи й підказує читачеві характер його переосмислення» [4; 79]. Функції заголовків – це не тільки назвати основну думку матеріалу, як було колись, а й виділити серед читачів тих, кому призначено матеріал, збудити читацьку зацікавленість, провести з читачем заочну комунікацію.

Зі змінами в мові газет і ЗМІ взагалі на порубіжжі ХХ – ХХІ століть пов'язано дуже багато процесів. Якщо мову тоталітарного режиму після його падіння почали називати «новомовою» (запозичили цю лексему з відомого роману «1984» Дж. Оруела, щоб підкреслити офіційність, заштампованість, кліше мови тогочасних ЗМІ), то наразі в мові ЗМК лінгвісти вбачають такі явища, як демократизацію, розмовність і навіть вульгаризацію. Почастішали випадки вживання алюзій, іронії, пародії, «стібання». Газети стає цікавіше читати, легше сприймати. Штампами користуватись не модно. У газетах багато елементів розмовного стилю, навіть просторіччя і жаргонів, вони живіші, емоційніші. Також з'явилась тенденція до демаскування: журналісти часто вдаються і до більш простого викладу думок. Мова сучасних газет є своєрідним дзеркалом сучасного українського життя. Одним із типових способів реалізації поетичної функції мови для досліджуваних мною газет є алюзії, цитування (включення в текст чужого в незмінному вигляді) та квазіоцитування (трансформування, переінакшення чужого тексту). Алюзія (лат. *allusio* — натяк) – це художньо-стилістичний прийом, натяк, відсилання до певного літературного твору, сюжету

Міністерство освіти і науки України
Факультет філології та журналістики Полтавського
державного педагогічного університету
імені В.Г.Короленка

Кафедра загального і слов'янського мовознавства та
журналістики

Всеукраїнська науково-практична
конференція

**„Журналістика, філологія
та медіаосвіта”**

Збірник наукових доповідей

ТОМ II

Полтава 2009

УБК 070:654.19(070)(051)+070(054)+811)
ББК 76.120.8+80+76.3

Журналістика, філологія та медіаосвіта: у 2 т. – Полтава: Освіта, 2009. – 436 с.

Редакційна колегія:

Степаненко М.І. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, ректор Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (головний редактор)

Баландіна Н.Ф. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального і слов'янського мовознавства та журналістики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (заступник головного редактора)

Кононенко В.В. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри романо-германської філології, декан факультету філології та журналістики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Валюх З.О. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри філологічних дисциплін Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Шестакова Е.Г. – доктор філологічних наук, доцент Донецького національного університету.

Дегтярьова К.В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального і слов'янського мовознавства та журналістики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Корнева Л.М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального і слов'янського мовознавства та журналістики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Всеукраїнська науково-практична конференція «Журналістика, філологія та медіаосвіта».

Збірник доповідей. Полтава, 14–15 травня 2009 р.

Друкується за рішенням ученої ради Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол № 11 від 26 березня 2009 р.).

ЗМІСТ

Баландіна Надія. Якого чоловіка нам пропонують? (прагмалінгвістичний аналіз журналу Men's Health).-----	7
Балинський Ігор. Генезис комунікацій у політичному просторі -----	14
Барчук Віра. Проблеми духовності в публіцистиці Євгена Сверстюка: на матеріалі газети «Наша віра»-----	18
Батуревич Ірина. Електронні PDF-медіа та їх місце в сучасній медіаосвіті -----	22
Бикова Ольга. Фотоілюстрації в репортажі -----	26
Боєва Евеліна, Донченко Юлія. Образно-семантична функція заголовка в тексті газетної статті (на матеріалі часопису «Україна молода»)-----	29
Босак Ніна, Горіна Жанна. Актуальні способи номінації міських вивісок міста Одеси ---	33
Брага Ірина. Віртуальна мовна особистість міського форуму -----	38
Брайлян Надія. Бюлетень українського пресового бюро в Ч.С.Р. (Прага, 1924-1925) -----	41
Буда Володимир. Перифрази на позначення онімної лексики в мові газети «Україна молода» за 2008 рік-----	45
Бутиріна Марія. Популяризація науки в мас-медіа: роль стереотипів-----	48
Васіна Олена. Мовна гра в Інтернет-новинах: взаємодія візуального та вербального начал -----	52
Вітряк Ірина. У чому секрет жіночого «глянцю»? -----	56
Волочай Марія. Мова сучасних друкованих ЗМІ-----	60
Галаур Світлана. Префіксально-прийменникова кореляція і динаміка сучасної граматичної норми -----	62
Гвоздєв Володимир. Проблеми критичного оцінювання масової інформації аудиторією ЗМІ-----	66
Герасимчук Надія. Своєрідність фейлетону як жанру сатиричної публіцистики початку ХХ століття (на матеріалі київського щоденника «Громадська думка»/«Рада»)-----	70
Гرابська Анна. Чат як соціальна комунікація: риси аудиторії -----	76
Девальєр Оксана. Розвиток омонімії у сфері аббревіації (на матеріалі мови засобів масової інформації) -----	81
Дегтярьова Клавдія. Незмінювані ад'єктиви в мові сучасних ЗМІ -----	85
Демиденко Тетяна. До витоків полтавської повоєнної журналістики: Леонід Бразов -----	89
Дубчак Наталія. Заголовок як один з найважливіших компонентів журналістського твору -----	93
Думанська Марія. Редакторсько-видавничий досвід Марії Грінченко крізь призму гендерної теорії: методологічні засади -----	96
Дупак Олеся. Особливості існування та розвитку жанру рецензії в українських друкованих ЗМІ -----	99
Духаніна Наталія. Медіаосвіта: теоретичний аналіз-----	102
Дяченко Ірина. Порівняльний аспект функціонування образу дитини в жіночому та чоловічому часописах -----	105
Дяченко Марія. Жанровий діапазон теми відродження козацтва в сучасній регіональній пресі (на матеріалі запорізьких газет) -----	108
Жданова Ірина. Культура вживання фразеологізмів у друкованих ЗМІ -----	112
Зінченко Наталія. Роль періодики у формуванні світогляду І.С.Нечуя-Левицького-----	115
Іванов Сергій. Інтенсифікація наукових комунікацій як засіб подолання економічної кризи-----	119
Кажан Валентина, Калініна Раїса. Запозичена лексика на позначення явищ масової культури-----	123
Кічура Леся. М.Голубець – учасник комунікативних та пресовидавничих процесів Галичини 20-30 рр. ХХ ст -----	126
Кличко Світлана. Особливості регіональної журналістики: кримський аспект-----	129
Козуб Галина. Особенности словоупотребления в сети Интернета -----	133

Кондратенко Наталія. Комунікативна стратегія ідеалізації в українському політичному дискурсі -----	136
Копусь Ольга, Кучерява Оксана. Соціолінгвістичні процеси у сфері вуличної комунікації-----	139
Корнєва Людмила. Номінації невербальної поведінки та їх функції в газетних текстах--	143
Косюк Оксана. Аудиторія друкованих та аудіовізуальних ЗМІ крізь призму компаративістики -----	148
Котух Наталія. Журналістська мовотворчість у сфері політичної комунікації -----	152
Коцюба Марія. Сучасні погляди на новину-----	155
Кочегарова Олександра. Функціональні особливості українських періодичних видань для дітей -----	157
Кудряшов Гліб. Видавнича діяльність товариств „Просвіта” Лівобережної України як рушійна сила українського національного відродження (поч. ХХ ст.)-----	160
Кузнєцова Тетяна. До аналізу психолінгвістичних методів дослідження цінності текстів	164
Куць Олена. Текст масової культури в інтерпретації постмодерну -----	169
Лешко Уляна. Євангельські істини в художніх та публіцистичних текстах журналу «Молода Україна» (1908 – 1912, 1914 рр.)-----	172
Лизанчук Василь. Журналістське слово в інформаційному просторі України -----	175
Лисенко Леся. Авторський чинник у публіцистиці Євгена Сверстюка: гносеологічний аспект -----	180
Ломоносова Катерина. Панування російськомовної інформації в сучасних українських ЗМІ -----	183
Масімова Лариса. Семіотичне дослідження соціальних явищ у публіцистиці Умберто Еко-----	186
Мелкумова Тетяна. Функціонування парцельованих конструкцій у писемних текстах інформаційного стилю -----	190
Мельничук Катерина. Проблема использования английского языка в текстах швейцарской и немецкой рекламы -----	193
Мирошкіна Наталія. Полемічність українського есею-----	197
Михайлин Ігор. До розуміння в теорії масової комунікації категорії факту -----	201
Мірошніченко Павло. Звуковий образ сучасної авторської радіопрограми-----	205
Ніколашина Тетяна. Культурно-історичні реалії на сторінках «Зорі Полтавщини»-----	208
Новосад Оксана. Міжвоєнна преса Волині: європейські орієнтири і регіональна герметичність -----	211

ТОМ II

Овдієнко Наталія. Внесок газети «Голос України» (1991—2004 рр.) у розвиток преси національних меншин -----	229
Огар Емілія. Особливості реклами і промоції видань для дітей-----	231
Одінцова Майя. Про один з невідомих журналів Бориса Грінченка -----	235
Олексенко Володимир. Проблема логічності мови масової комунікації -----	238
Омеляненко Вікторія. Реалізація волевиявлення в тексті радіореклами -----	243
Онкович Артем. Часопис української діаспори США «Рідна школа» у формуванні педагогічної компетентності вчителів шкіл українознавства -----	248
Онкович Ганна. Використання інтегрованого простору знань у навчальному процесі засобами медіаосвіти -----	252
Орлов Андрій. Засоби масової інформації у системі медіаосвіти-----	255
Остроушко Оксана. Функціонально-прагматичні особливості прикметників у текстах телевізійної реклами-----	259
Павленко Людмила. Основні етапи становлення та розвитку Всесвітньої служби радіомовлення України -----	263
Павлюк Роман. Творення віртуальної педагогічної реальності засобами сучасної масової комунікації -----	266
Пенчук Інна. Медіаринок і проблема ціннісної орієнтації підлітків -----	270
Петренко Тетяна. Мовні стереотипи фемінінності в жіночих журналах -----	276

Пода Олена. Жіночий часопис в контексті періодизації радянського (етакратичного) гендерного порядку -----	279
Подлужна Анна. До історії журналістської освіти в Київському університеті (за архівними матеріалами, 1953-1963) -----	282
Подолька Надія. Науково-освітні періодичні видання Сумського краю (1861-1917 рр.) -	286
Почапська Оксана. Друковані періодичні видання та їх Інтернет-версії: фактори, що забезпечують успішну інтеграцію в сучасний комунікативний процес -----	289
Романюк Роксолана. Осип Маковей про завдання преси, редактора та публіциста -----	291
Рудич Оксана. Інтеграція видів мистецтв у процесі формування художнього образу -----	295
Свалова Марина. Публіцистика Б. Олійника як лінгвокомунікативний дискурс -----	297
Сегеда Сергій. Українська військова міжнародна журналістика: історія, сьогодення і перспективи -----	301
Семенко Світлана. Публіцистика Юрія Косача на сторінках журналу «За синім океаном» (1959-1963) -----	304
Серажим Катерина. Квалілогія тексту як підстава редакторської діяльності -----	308
Середа Оксана. Часопис «Світло й Тінь» (1933–1939 рр.) – перший український фаховий журнал із фотомистецтва в Галичині -----	314
Синичич Галина. Концепція культурного націоналізму в публіцистиці Івана Франка ---	318
Сирота Юлія. Особливості перекладу газетних заголовків -----	321
Смирнов Владислав. Наукова популяризація в контексті сучасної медіаосвіти -----	323
Смирнова Тетяна. Формування комунікативної компетентності журналіста як основна мета сучасної медіаосвіти -----	328
Сніцарчук Лідія. Українська преса міжвоєнної Галичини і цензура: особливості відносин. -----	330
Старченко Тамара. Київський журнал «Рыцарь» (1913 р.): смислові й виражальні акценти -----	334
Степаненко Микола. Щоденникова мозаїка (Павло Тичина – Олесь Гончар: інтертекст – текст) -----	336
Стехіна Вікторія. Комунікативний вплив як ключова проблема неориторики мас-медіа -----	342
Стрижевська Тетяна. Трансформація портретного нарису на сторінках жіночих видань (на прикладі публікацій журналів «С тобой. Календарик», «С тобой. О любви») -----	346
Субота Володимир. Мовні процеси телепростору: когнітивний аспект терміносистеми -	349
Тимошик-Сударикова Аліна. Убивство Симона Петлюри у дзеркалі публікацій паризького журналу «Тризуб». -----	354
Тімофєєв Андрій. Реклама на телебаченні як інструмент творення «нової людини» -----	358
Топчій Лариса. Особливості заголовків у сучасних медіа-текстах. -----	360
Тупиця Олександр. Особливості композиції рекламних текстів. -----	364
Федоренко Ольга. Фразеологізми як засоби номінації іронії в сучасному медіа-тексті ---	368
Федоренко Юлія. Технології використання аудіо- та відеоматеріалів у процесі навчання англійської мови. -----	372
Форманова Світлана, Амошулуй Тетяна. Номени на позначення смаку в рекламному тексті -----	374
Фурманкевич Наталія. Рекламні носії в Інтернеті: світовий досвід та Україна. -----	378
Харитоненко Олена. Сучасні трансформації жанру літературної рецензії в масмедійному просторі України. -----	382
Хмельовська Оксана. Алюзії і види їх трансформацій у газетних заголовках. -----	387
Хоню Вікторія. Мовні та літературознавчі дискусії (видавці й публіцисти кінця ХІХ – початку ХХ ст. на тлі епохи тотальних заборон). -----	391
Чабаненко Мирослава. Різновиди гіпертекстових зв'язків на сайті харківського мережевого видання «МедіаПорт». -----	395
Чухно Валентина. Гендерний концепт рекламного дискурсу. -----	399

Шебеліст Сергій. Тенденції розвитку журналістських жанрів у сучасній українській пресі. -----	402
Шевченко Вікторія. Моделювання видання: від концепції до макету. -----	406
Шестакова Елеонора. Про принципи системності та циклічності медіаосвіти. -----	409
Шулик Роман. Рівні прагматичного впливу синтаксичних засобів -----	414
Щербакова Олена. Риторика в системі підготовки елітарних журналістів -----	418
Янишин Ольга. Медіаосвіта: визначення, статус, концепції та технології. -----	423
Яценко Андрій. Проєкт українського правопису – шлях до утвердження національної правописної системи. -----	427

